

تحلیل وضعیت آینده‌نگاری کارآفرینی در ایران

مرضیه بختیاری^{۱*}، سید رسول حسینی^۲، امید درگاهی نژاد^۳

^۱ دانشجوی دکتری، گروه کارآفرینی، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران (عهده دار مکاتبات)

^۲ استادیار، گروه مدیریت، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

^۳ دانشجوی دکتری، گروه کارآفرینی، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران

تاریخ دریافت: خرداد ۱۳۹۷، اصلاحیه: مهر ۱۳۹۷، پذیرش: آبان ۱۳۹۷

چکیده

آینده‌نگاری کارآفرینی، یک جهت‌گیری شناختی و عقلی به آینده‌ی کسب و کار است؛ نوعی استدلال عملی و کنترل آینده، که به جوامع و سازمانها در جهت رسیدن به اهداف بلند مدت در جهت رشد و توسعه‌ی اقتصادی کمک‌های مؤثری می‌کند. در این تحقیق وضعیت آینده‌نگاری کارآفرینی در ایران مورد مطالعه قرار گرفته است. پژوهش حاضر به لحاظ هدف، کاربردی و از نظر روش جمع‌آوری داده‌ها از نوع توصیفی-پیمایشی است. بدین منظور متغیرهای تاثیر گذار بر آینده‌نگاری کارآفرینی و کسب و کار بر اساس گزارش موسسه مکنزی (۲۰۱۶) شناسایی شده و پرسشنامه محقق ساخته طراحی گردید. روایی و پایایی تحقیق مورد تایید قرار گرفته و ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۸۶ و با روش بازآزمایی مقدار همبستگی برابر با ۰/۸۶۲ محاسبه شد که مقدار قابل قبولی است. جامعه آماری پژوهش ۱۴۲ نفر از کارآفرینان برتر و دانشجویان مقطع دکتری رشته‌ی کارآفرینی در شهرهای منتخب (تهران، البرز و قزوین) بوده‌اند که با فرمول کوکران حجم نمونه ۱۰۳ نفر تعیین گردید. تجزیه و تحلیل اطلاعات با استفاده از روش معادلات ساختاری و با نرم افزارهای SPSS22 و PLS صورت گرفته است. بر اساس نتایج تحقیق، فرضیه‌های پژوهش مورد تایید قرار گرفته است و مشخص گردیده است که شش عامل (درجه بالای شهرنشینی، طبقه مصرف‌کننده رو به رشد، فرهنگ ریشه دار کارآفرینی، موقعیت جغرافیایی ایران، سطح بالای تحصیلات علمی و اقتصاد متنوع) به ترتیب بر آینده‌نگاری کارآفرینی در ایران تاثیر مثبت دارند.

واژه‌های اصلی: آینده‌نگاری، کارآفرینی، کسب و کار، ایران

۱- مقدمه

تضمین صلح؛ اجتناب از قحطی و فقر؛ اجتناب از ظلم و ستم؛ ارتقای مردم سالاری؛ پایان دادن به ظلم به طبیعت و بهبود محافظت از آن؛ مبارزه علیه از خود بیگانگی؛ خلق انسانی جدید برای بشر است. [۱۸]

رواج آینده‌نگاری را باید مرهون چند عامل دانست. یک عامل مهم را باید به محتوای آینده‌نگاری مربوط دانست؛ زیرا از یک سو آینده‌نگاری تنها وجه اکتشافی و توصیفی ندارد بلکه در آینده‌نگاری به تصویر سازی و تحقق آینده مطلوب توجه می‌شود. از سوی دیگر آینده‌نگاری مفاهیم و رویکردهای متقدم مدیریت راهبردی را با روش‌های آینده‌پژوهی پیوند می‌زند. [۱۲] بطور کلی، می‌توان گفت آینده‌نگاری قابلیت است که می‌تواند روندها و رویدادها را شناسایی و پیش‌نگری کرده و فرصت‌ها و تهدیدها را مشخص نماید. [۲۰] همچنین می‌توان گفت آینده‌نگاری فرایندی است که در آن شخص به درک کامل تر نیروهای شکل دهنده به آینده بلند مدت می‌پردازد که می‌تواند آن را در فرمول بندی سیاست برنامه ریزی و تصمیم‌گیری در نظر گرفت. آینده‌نگاری شامل ابزار کیفی و کمی پایش نشانه‌ها و نشانگرهای روند رو به تکامل و تحولات است و

*marziyeh.bakhtiyari@gmail.com

پیش بینی یک سیاست نوآورانه چالشی مهم در کشورهای در حال توسعه است. سیاستهایی که تحقق پذیر باشند و ابزار مناسبی برای رویارویی این کشورها با چالشهای روز افزون محیطی باشند. [۱۲] امروزه آینده‌پژوهی را به عنوان مطالعه نظام مند «آینده‌های ممکن، محتمل و مرجح» و نیز «جهان بینی‌ها و اسطوره‌هایی» که در پس آن هاست، تعریف کرده‌اند. مطالعات آینده‌پژوهی به لحاظ تاریخی از عرصه «ستاره شناسی، پیش‌گویی و پیش‌بینی» تا دوران «ساخت دهی آینده و درک الگوهای تاریخی تغییر» و از آنجا به فضای «مطالعه و خلق تصاویر مطلوب از آینده» رشد کرده است. [۱۷] ریشه‌های آینده‌پژوهی یا مطالعات آینده را می‌توان در فضای آینده‌شناسی بشردوستانه تعقیب نمود که نخستین بار توسط اوسپ فلچپیم در ۱۹۴۳ مطرح شد. در کتاب فلچپیم (۱۹۷۲) می‌توان آینده‌شناسی را در انعکاس اهداف بزرگ سازمان ملل متحد به عنوان بازیگر کلیدی در عرضه ایده نوین «آینده‌پژوهی آرمان خواهانه یا رویا پردازانه» مشاهده کرد. فلچپیم در کتابش بیان می‌دارد که آینده‌شناسی باید تلاش کند که این مسایل بزرگ بشری را حل نماید؛ اجتناب از جنگ و

هنگامی که دارای ارتباط مستقیم با تحلیل پیامدهای سیاستی است در بهترین حالت قرار گرفته و مفیدتر از سایر گزینه هاست. آینده نگاری ما را برای رفع نیازها و استفاده از فرصت های آینده آماده می سازد. [۱۴] آینده پژوهی کاربردی های متنوعی را برای برنامه ریزان، دولتی ها، سیاستمداران و جوامع دارد. [۱۵] و به منزله یک شایستگی حیاتی رهبران و سازمان ها شناخته می شود. [۲۳] آینده نگاری افق چشم انداز راهبردی را گسترش می دهد. این روش با فرض متغیر بودن آینده، هدف ارائه پشتیبانی فعال برای اجرای مطلوب ترین گزینه از بین گزینه های ممکن را دنبال می کند. [۹]

آینده نگاری محیط آینده، به عنوان یک فعالیت اساسی در مسیر طراحی راهبردی و نوآوری و پیش زمینه معماری سازمانها آینده، ارزش قابل توجهی دارد. [۱۰]

ایران کشوری در حال توسعه، که غنی از زمین، منابع طبیعی، معادن و نیروی انسانی جوان می باشد. عصری جدید برای اقتصاد ایران آغاز شده است. در پی کاهش تحریم های بین المللی در ژانویه ۲۰۱۶، ایران که تا این زمان در خود اتکایی نسبی به سر می برده است و از روابط گسترده ای با کشورهای غربی برخوردار نبوده، بار دیگر خواهد توانست پیوندهای خود را با اقتصاد جهانی تجدید کند. لذا روند توسعه در ایران رو به افزایش است. [۲۱] از سوی دیگر؛ انسان همواره در طی تاریخ مشتاق بوده که بتواند آینده خود را پیش بینی کند تا شاید از این مجرا گامی مؤثر در ساخت آن بردارد. امروزه جهان بسیار پیچیده شده است و دانش نیز به طور گسترده ای پراکنده گردیده به گونه ای که بشر چاره ای جز این ندارد که برای تصمیم گیری موفقیت آمیز، دانش متخصصان و ذینفعان حوزه های مختلف علوم را به کار بندد. آینده در زندگی انسانها همواره از جایگاه خاصی برخوردار بوده است؛ چرا که گذشته با وجود اینکه نباید هرگز فراموش شود، از دست رفته محسوب می شود و حال نیز با پلک برهم زدنی میگذرد و آنچه آرزوهای ما را به یقین پیوند میزند آینده است. آینده خواه ناخواه فرا خواهد رسید و با کمی دقت میتوانیم شکوفه های آنرا در همین لحظه مشاهده کنیم. پس چه بهتر که در ترسیم و شکل بخشیدن به آن خود را سهیم بدانیم. با وجود اینکه؛ گذشته، آینده پیشینیان بوده که به عنوان ارثی ارزشمند به ما رسیده است و میتوانیم آموزه های بسیاری از آن فراگیریم؛ لیکن، آینده، هم اکنون ماست که باید آن را با اقدام های شایسته بسازیم.

آینده پژوهی دانش و هنری است که به انسان کمک میکند تا وقایع، فرصتها و تهدیدهای آینده را به خوبی بشناسد و هوشمندانه از بین آینده های ممکن، باورکردنی و محتمل به انتخاب آینده های مطلوب و مورد نظر بپردازد و با این رویکرد آینده را صلب، محتوم، قطعی و بدون تغییر تصور نکند. [۲] از منظر آینده پژوهی نکته قابل توجه اینست که «شناخت باید متوجه آینده پدیده» نیز باشد. حال که پدیده در چارچوب زمان تکوین می یابد و دگرگونی می پذیرد، کار دانش لزوما پیش بینی آینده نیز هست. عوامل متعددی در موفقیت فرایند آینده نگاری اهمیت دارد؛ که شامل سیاست ها، راهبردهای ارتباطی

موثر، تعامل با ذینفعان و ایجاد مشارکت و هماهنگی همسو با سیاست گذاری می باشد [۱۹] بر اساس گزارش موسسه مکنزی ایران با خروج از تحریم ها قادر خواهد بود رشد آینده خود را بر مبنای شش توانمندی اصلی پایه ریزی نماید، «اقتصاد متنوع، سطح بالای تحصیلات علمی، طبقه مصرف کننده در حال رشد، درجه شهر نشینی بالا، فرهنگ ریشه دار کارآفرینی و موقعیت جغرافیایی ایران بین شرق و غرب» می تواند به ارتباط مجدد این کشور با اقتصاد جهانی بیانجامد و چشم انداز آینده آن را تحت تاثیر قرار دهد. [۲۱] لذا در تحقیق پیش رو؛ این عوامل به عنوان عوامل تاثیر گذار در آینده نگاری کارآفرینی ایران مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته است و هدف از انجام این تحقیق تثبیت و رتبه بندی عوامل موجود بر آینده نگاری کارآفرینی در ایران می باشد.

۲- ادبیات نظری تحقیق

۲-۱- مفهوم آینده نگاری

آینده نگاری به عنوان یک فرایند نظام مند، سیستماتیک و مشارکتی، جهت جمع آوری اطلاعات برای آینده، تعریف شده است و می تواند اهداف میان مدت تا اهداف بلند مدت را با هدف تصمیم گیری و برنامه ریزی و بسیج منابع به منظور تغییر سیستم نوآوری در جهت بکارگیری مطلوب و بهینه شامل شود. [۸] در تعریفی دیگر، آینده نگاری فرایند معرفی مجموعه ای از چشم اندازها و راه های ممکن است که آینده می تواند از طریق آنها ساخته شود و درک مناسب این چشم اندازها، تصمیم گیری درباره اینکه امروز چه تصمیماتی را می توان برای ساختن فردایی بهتر اتخاذ کرد تسهیل می کند. به بیان ساده آینده اندیشی یک روش ساختار یافته تفکر درباره آینده و برنامه ریزی برای آن است. [۱] به زعم مداحی و کاراوند (۱۳۸۹) آینده نگاری را می توان ابزاری برای پیش بینی یا به مثابه بخشی از فرایند مدیریت استراتژیک، خصوصا در تحلیل محیط خارجی، و یا بیش از هر چیز ابزاری برای سیاست گذاری قلمداد نمود. از این رو، این ابزار در جهت پاسخ به چالش ها، مشکلات و مسائل متفاوتی به کار می رود. آینده نگاری بنا به وضعیت هر کشور یا منطقه می تواند برای اهداف گوناگونی مورد استفاده قرار گیرد. تعریف اهداف متنوع و گسترده می تواند مطلوب تمامی آینده نگاران باشد. اما همواره محدودیت هایی مانند بودجه، زمان مورد نیاز برای اجرا، سطح توسعه یافتگی، منابع انسانی و ... وجود دارد؛ که آینده نگاران را مجبور به انتخاب تعدادی از اهداف می نماید [۶] همچنین آینده نگاری شامل ابزارهایی کمی و کیفی برای پیش سرنخ ها و شاخص های شکل گیری جریان و توسعه هاست. قابل ذکر است که اگر آینده نگاری مستقیما به تحلیل پیامد، نتایج و تاثیرات سیاست ها مربوط شود بهترین و کاربردی ترین ابزار است. آینده نگری، آمادگی برای آینده است تا با شناختن فرصت ها و تهدیدهای احتمالی، شرایط ممکن برای دستیابی هرچه بهتر به (سود رقابتی)، (بهبود کیفیت زندگی) و (توسعه پایدار) مشخص شود. به عبارت دیگر می توان گفت که آینده نگاری ابزاری برای اثر گذاری بر جامعه و هدایت آن در جهات مطلوب است. توانا کردن دولت ها در حل مسائلی که در آینده پیش روی خواهند داشت نیز از نتایج این فرایند به حساب می آید. چرا که

شکل (۱): مدل مفهومی تحقیق. اقتباس از گزارش مکنزی (۲۰۱۶)

براین اساس فرضیه‌های زیر برای پژوهش حاضر در نظر گرفته شده است:

- ۱- اقتصاد متنوع تأثیر معناداری بر آینده‌نگاری کارآفرینی در ایران دارد.
- ۲- سطح بالای تحصیلات تأثیر معناداری بر آینده‌نگاری کارآفرینی در ایران دارد.
- ۳- طبقه مصرف‌کننده در حال رشد تأثیر معناداری بر آینده‌نگاری کارآفرینی در ایران دارد.
- ۴- درجه شهرنشینی بالا تأثیر معناداری بر آینده‌نگاری کارآفرینی در ایران دارد.
- ۵- فرهنگ ریشه‌دار کارآفرینی تأثیر معناداری بر آینده‌نگاری کارآفرینی در ایران دارد.
- ۶- موقعیت جغرافیایی ایران بین شرق و غرب تأثیر معناداری بر آینده‌نگاری کارآفرینی در ایران دارد.

۳- روش تحقیق

پژوهش حاضر بر مبنای هدف از نوع کاربردی و از نظر گردآوری داده‌ها از نوع توصیفی - پیمایشی است. جامعه آماری دانشجویان دکتری کارآفرینی و کارآفرینان برتر در شهرهای منتخب (تهران، البرز، قزوین) بوده‌اند. تعداد جامعه ۱۴۲ نفر بوده است که با استفاده از فرمول کوکران حجم نمونه آماری ۱۰۳ نفر مشخص گردید و با روش نمونه‌گیری تصادفی ساده پرسشنامه توزیع شد. برای جمع‌آوری داده‌های آماری، پرسشنامه محقق ساخته بر اساس گزارش مکنزی تدوین و روایی و پایایی مورد بررسی و تایید قرار گرفت.

۳-۱ یافته‌های پژوهش و تحلیل داده‌ها

در این تحقیق برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و آمار

اتخاذ تدابیر صحیح از طرف دولت می‌تواند راه‌گشای مسیر سعادت ملت باشد. علی‌القاعده آینده‌نگاری سیاست دولتی را تعیین نمی‌کند بلکه به طراحی و یا تعدیل آن کمک می‌کند تا در مقابل تغییرات شرایط زمانه مناسب تر، انعطاف پذیر تر و مقاوم تر باشد. [۳] آینده‌نگاری به عنوان ابزاری بسیار موثر جهت سیاست‌گذاری (و بخصوص سیاست‌گذاری علم و فناوری) به دولت‌ها کمک می‌کند تا در دنیای امروز به چالش‌هایی همچون جهانی شدن و رقابت فزاینده پاسخی مناسب ارائه و اقدامات موثر انجام دهند. میلز (۲۰۰۸) عنوان می‌کند، آینده‌نگاری چشم‌انداز میان مدت و بلند مدت را رقم می‌زند [22] به زعم هاواس و همکارانش (۲۰۱۰) هدف از آینده‌نگاری این است که آثار و عواقب تصمیمات مختلف در آینده تصور شود و جهت تصمیم آگاهانه اقدام گردد. پیش‌بینی اغلب به عنوان یک دانش عمل می‌کند. مثلاً ورود به سیاست‌های رسمی نوآوری (مثل قانون) که در وزارتخانه‌ها و مجلس راه می‌یابد. [13]، [16] یکی از جنبه‌های کلیدی برای تأثیر موفقیت آمیز پیش‌بینی در سیاست‌گذاری در واقع ایجاد مشارکت‌های قوی دولتی و خصوصی است. عامل دیگر ادغام و درگیر کردن ذینفعان می‌باشد که در آینده‌نگاری باید در نظر گرفته شود. [11] به این ترتیب در هر برنامه آینده‌نگاری باید سعی شود تا با ترکیب «اهداف مطلوب» و «محدودیت‌های موجود» اهداف و روش‌های مناسبی بدست آید که بتواند بهترین نقطه بینابینی را به وجود آورد.

۲-۲- چارچوب نظری و فرضیه‌های تحقیق

در سالهای اخیر موضوع پیش‌بینی و آینده‌پژوهی توجه کشورهای زیادی را به خود جلب کرده است. و مطالعات زیادی در زمینه موفقیت دولتها در آینده‌پژوهی صورت گرفته است. [11] آینده‌پژوهی با پیش‌بینی و ایجاد سیستم‌های نوآورانه می‌تواند به توسعه فراگیر جوامع کمک کند. فرایند سیاست‌گذاری در این زمینه می‌بایست همه‌جانبه و فراگیر باشد. تا بتواند نوآوری اقتصادی را رقم بزند. این سیاست‌ها وزارتخانه‌ها، سازمانها و ساختار را تغییر می‌دهد و پیش‌شرطی برای تحول است. [۷] در این تحقیق، گزارش موسسه مکنزی در سال ۲۰۱۶ زمینه لازم برای ارائه چارچوب نظری تحقیق را فراهم ساخت. طبق این گزارش، با استفاده از شش عامل تأثیرگذار در ایجاد کسب و کار، ایران می‌تواند تا سال ۲۰۳۵، نه می [۴] لیون شغل ایجاد کند. این امر معادل نرخ رشد اقتصادی سالانه ۶/۳ درصدی بر مبنای نرخ ارزش حقیقی می‌باشد. پیش‌بینی شده این نرخ طی دو دهه آینده به تدریج افزایش یابد. چنین رشدی مستلزم سرمایه‌گذاری حدود ۳/۵ تریلیون دلاری است و تولید ناخالص جهان را بیش از یک درصد افزایش می‌دهد. این عوامل عبارتند از: اقتصاد متنوع، سطح بالای تحصیلات علمی، طبقه مصرف‌کننده در حال رشد، درجه شهرنشینی بالا، فرهنگ ریشه‌دار کارآفرینی و موقعیت جغرافیایی ایران بین شرق و غرب. بر مبنای شش عامل تأثیرگذار بر اساس گزارش مکنزی (۲۰۱۶) چارچوب نظری تحقیق پیشنهاد می‌شود:

استنباطی استفاده شده است. ابتدا با استفاده از آمار توصیفی از وضعیت و ویژگی های جمعیت شناختی پاسخگویان با استفاده از نرم افزار SPSS22 و آگاهی یافته و در ادامه برای بررسی و آزمون فرضیه ها و بررسی روابط

جدول (۱): ویژگی های جمعیت شناختی نمونه آماری

جنسیت	مرد	زن		
	۷۷ (۷۴/۸٪)	۲۶ (۲۵/۲٪)		
سن	۳۰ تا ۴۰ سال	۴۰ تا ۵۰ سال	بالای ۵۰ سال	
	۶۰ (۵۸/۳٪)	۳۵ (۳۴/۳٪)	۸ (۷/۸٪)	
سابقه خدمت	کمتر از ۵ سال	۵ تا ۱۰ سال	۱۰ تا ۱۵ سال	بیش از ۱۵ سال
	۱۰ (۹/۷٪)	۱۷ (۱۶/۵٪)	۳۱ (۳۰/۱٪)	۴۵ (۴۳/۷٪)
میزان تحصیلات	دیپلم	فوق دیپلم	کارشناسی	کارشناسی ارشد دکتری
	۲ (۱/۹٪)	۱ (۱٪)	۹ (۸/۷٪)	۶۵ (۶۳/۱٪) ۲۶ (۲۵/۲٪)

برابر با (۴/۰۳) می باشد. و سطح معناداری آزمون کلموگروف- اسمیرنف برای تمامی مولفه های پژوهش بزرگتر از مقدار ۰/۰۵ است. در نتیجه تمامی مولفه های پژوهش، دارای توزیع نرمال می باشند.

۴- نتایج آزمون بررسی کفایت داده ها

برای تحلیل عاملی از شاخص KMO استفاده می شود. مقدار این شاخص برای داده های این تحقیق ۰/۷۴۵ به دست آمده است. این شاخص در دامنه ی صفر تا یک قرار دارد، و هر چه مقدار این شاخص به یک نزدیک تر باشد داده های مورد نظر اندازه نمونه برای تحلیل عاملی مناسب تر هستند. از آزمون بارتلت نیز برای بررسی چگونگی ماتریس همبستگی استفاده می شود. مقدار آزمون بارتلت برابر با ۱۰۵۹/۸۷۶ با سطح معناداری کوچکتر از مقدار ۰/۰۵ بوده و فرض یکه بودن ماتریس همبستگی رد می شود و نتیجه می شود که تحلیل عاملی برای شناسایی ساختار متغیرها مناسب است.

۵- پایایی و روایی پرسشنامه

الف- روش باز آزمایی: برای این منظور ابتدا پرسشنامه طراحی شده بر روی یک گروه ۲۰ نفری و در فاصله دو هفته به صورت آزمایشی اجرا شد و بعد از این امر، همبستگی این دو مرحله محاسبه گردید. مقدار همبستگی برابر با ۰/۸۶۲ محاسبه شد که مقدار قابل قبولی است.

ب- روش آلفای کرونباخ: روش دیگری که برای سنجش و برآورد پایایی پرسشنامه از آن استفاده شد محاسبه ضریب آلفای کرونباخ بود. مقدار آلفای کرونباخ برای یک نمونه ۲۵ تایی ۰/۸۸۶ محاسبه شد که مقدار قابل قبولی است.

همانطور که از داده های جدول (۱) مشخص است، جنسیت ۷۴/۸٪ پاسخ دهندگان مرد و ۷/۸٪ زن هستند. سن اکثر پاسخ دهندگان (۵۸/۳٪) ۳۰ تا ۴۰ سال و کمترین آنها (۷/۸٪) بالای ۵۰ سال است. سابقه کار اکثر افراد (۴۳/۷٪) بالای ۱۵ سال و میزان تحصیلات اکثر آنها (۶۳/۱٪) کارشناسی ارشد است.

جدول (۲). مقادیر شاخص های توصیفی و نتایج آزمون کولموگروف-

اسمیرنف برای مولفه های پژوهش

مولفه	انحراف معیار ± میانگین	کمترین	بیشترین	آماره k-s	سطح معناداری
اقتصاد متنوع	± ۰/۷۴۳ ۴/۰۲	۱/۲۹	۵	۱/۰۹۸	۰/۱۵۸
سطح بالای تحصیلات علمی	± ۰/۶۱۹ ۴/۱۶	۱/۸۰	۵	۱/۰۹۶	۰/۱۶۷
طبقه مصرف کننده در حال رشد	± ۰/۷۴۱ ۲/۸۵	۱	۵	۱/۲۹۲	۰/۱۳۱
درجه بالای شهرنشینی	± ۰/۷۴۵ ۳/۲۱	۱/۷۵	۴/۷۵	۱/۰۱۷	۰/۲۵۴
فرهنگ ریشه دار کارآفرینی	± ۰/۶۹۴ ۲/۸۱	۱/۳۳	۴/۳۳	۱/۲۸۵	۰/۱۱۳
موقعیت جغرافیایی ایران	± ۰/۷۰۷ ۴/۰۳	۱/۶۰	۵	۱/۱۹۷	۰/۰۸۷

با توجه به جدول (۲)، میانگین عامل اقتصاد متنوع برابر با (۴/۰۲)، عامل سطح بالای تحصیلات علمی برابر با (۴/۱۶)، عامل طبقه مصرف کننده در حال رشد برابر با (۲/۸۵)، عامل درجه بالای شهرنشینی برابر با (۳/۲۱)، عامل فرهنگ ریشه دار کارآفرینی (۲/۸۱) و عامل موقعیت جغرافیایی ایران

جدول (۴): جدول علائم اختصاری، مقادیر آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی و AVE برای مولفه های تحقیق

شاخص	علائم اختصاری	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی	AVE	VEC	EDU	COC	HDU	RCE	GEL
اقتصاد متنوع	VEC	۰/۸۱۶	۰/۸۵۷	۰/۵۶۳	۰/۶۸۱					
سطح بالای تحصیلات علمی	EDU	۰/۷۹۹	۰/۸۰۶	۰/۵۶۰	۰/۴۷۶	۰/۶۷۸				
طبقه مصرف کننده	COC	۰/۷۴۷	۰/۸۴۰	۰/۶۶۸	۰/۲۳۸	۰/۲۵۶	۰/۷۵۴			
درجه بالای شهرنشینی	HDU	۰/۷۷۲	۰/۸۰۶	۰/۵۱۹	۰/۱۹۹	۰/۲۳۸	۰/۶۲۵	۰/۷۲۰		
فرهنگ ریشه دار کارآفرینی	RCE	۰/۷۹۷	۰/۸۵۶	۰/۵۰۲	۰/۲۴۵	۰/۱۵۰	۰/۴۲۲	۰/۶۱۵	۰/۷۰۹	
موقعیت جغرافیایی ایران	GEL	۰/۷۹۶	۰/۸۶۰	۰/۵۵۶	۰/۲۴۲	۰/۳۱۸	۰/۲۴۰	۰/۲۴۴	۰/۱۹۵	۰/۷۴۶

انطباق این نظریه ها با داده های تجربی است که از جامعه ای معین گرد آوری شده اند [۵].

آزمون برازش الگوی مفهومی

هدف از ارزیابی برازش کل مدل این است که مشخص شود تا چه حد کل مدل با داده های تجربی مورد استفاده سازگاری و توافق دارد. مجموعه ی وسیعی از معیارها و شاخص های برازندگی وجود دارند که می توانند برای اندازه گیری برازش کل مدل مورد استفاده قرار گیرند. متأسفانه هیچ کدام از این ها در تمام جهات نسبت به بقیه برتری ندارند. زیرا یک شاخص برازندگی خاص بسته به حجم نمونه، روش تخمین، پیچیدگی مدل، مفروضات مربوط به نرمال بودن یا ترکیبی از شرایط فوق به طور متفاوت عمل می کند. از اینرو افراد مختلف بسته به شرایط مدل ممکن است شاخص های مختلفی را برای برازش مدل مورد استفاده قرار دهند [۵] در این بخش، الگوی مفهومی پژوهش در قالب دیاگرام مسیر ترسیم و با استفاده از روش های مختلف برازش آن سنجیده می شود. یک مدل کامل معادلات ساختاری در حقیقت بیانگر آمیزه ای از نمودار مسیر و تحلیل عاملی تاییدی است. در شکل (۲) ضرایب تخمین استاندارد و اعداد معنی داری مدل ساختاری پژوهش را مشاهده می نماید.

همانطور که از جدول (۴) مشخص است، مقادیر آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی در تمامی مولفه ها بزرگتر از مقدار ۰/۷ است. بنابراین پایایی پرسشنامه پژوهش مورد تایید است. همچنین مقدار AVE تمامی شاخص های پژوهش بالاتر از مقدار ۰/۵ است. بنابراین روایی همگرای سوالات پرسشنامه مورد قبول می باشد.

برای بررسی روایی همگرا شاخص میانگین واریانس استخراج شده (AVE) محاسبه شده است. روایی همگرا زمانی وجود دارد که پایایی ترکیبی از ۰/۷ و AVE از ۰/۵ بزرگتر باشند. همچنین پایایی ترکیبی باید از AVE بزرگتر باشد. در این صورت شرط روایی همگرا وجود خواهد داشت. با توجه به جدول (۴) هر ۳ شرط فوق برقرار بوده، بنابراین شاخص های پرسشنامه از روایی همگرا برخوردار هستند.

چنانچه جذر میانگین واریانس استخراج شده برای یک متغیر بزرگتر از همبستگی آن متغیر با سایر متغیرها باشد، روایی تشخیصی برای آن متغیر وجود دارد. در جدول (۴) اعداد روی قطر اصلی جذر میانگین واریانس استخراج شده می باشند.

۶- نتایج آزمون فرضیه های پژوهش

در این مرحله به آزمون روابط بین سازه های تحقیق می پردازیم. برای این منظور، مدل پژوهش در نرم افزار PLS پیاده سازی شد. بررسی و تحلیل مدل های اندازه گیری در مراحل اولیه ی مطالعات تأیید مفیدی بوده، چرا که می تواند به ارزیابی ابزار پژوهش و توسعه ی سازه ها کمک کند. همچنین تحلیل مدل های ساختاری می تواند روشنگر نقاط ضعف نظری بوده و به تفسیر یافته های پژوهش کمک نموده و در طرح مطالعات آینده سهم عمده ای داشته باشد؛ بر این اساس مدل سازی معادلات ساختاری شامل دو مرحله عمده تدوین مدل و آزمون مدل می باشد. در تدوین مدل محقق با استفاده از کلیه ی نظریات مرتبط، پژوهش و اطلاعات در دسترس به طرح مدل می پردازد و در این مرحله مدل روابط علی بین متغیرها را توصیف می نماید. ارتباطات بین متغیرها می تواند مبین فرضیه هایی باشد که روابط علی بین متغیرهای مشهود و مکنون را از فضای تئوریک استنتاج نموده اند. مرحله ی بعدی آزمون برازندگی و میزان

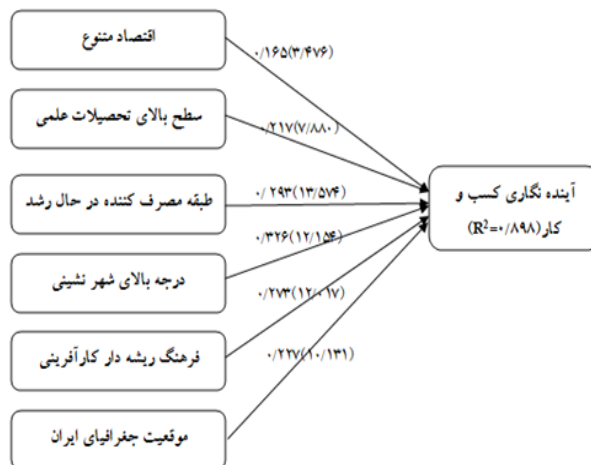
مبتنی برخی دو در مدل های لیزرل به بررسی میزان برازش مدل نظری با داده های گردآوری شده نمی-پردازد. بلکه توانایی پیش بینی کلی مدل را مورد بررسی قرار می دهد و اینکه آیا مدل آزمون شده در پیش بینی متغیرهای مکنون درون زا موفق بوده است یا نه.

جدول (۵): میزان cummunality و متغیرهای تحقیق

متغیر	cummunality	R^2
اقتصاد متنوع	۰/۴۶۳	---
سطح بالای تحصیلات علمی	۰/۴۶۰	---
طبقه مصرف کننده	۰/۵۶۸	---
درجه بالای شهرنشینی	۰/۵۱۹	---
فرهنگ ریشه دار کارآفرینی	۰/۵۰۲	---
موقعیت جغرافیایی ایران	۰/۵۵۶	---
آینده نگاری کارآفرینی	۰/۴۰۷	۰/۸۹۸
میانگین	۰/۴۹۷	۰/۸۹۸

$$GOF = \sqrt{\text{communality} \times R^2} = \sqrt{0,497 \times 0,898} = 0,668$$

مقدار GOF برای مدل پژوهش مطابق با جدول (۵) مقدار ۰/۶۶۸ محاسبه گردیده است که نشان از توان مناسب مدل در پیش بینی متغیرهای مکنون درون-زای مدل دارد.

شکل (۲). ضرایب تخمین استاندارد و اعداد معناداری (T-value) مدل

ساختاری پژوهش

قبل از اینکه به بحث و نتیجه گیری از مدل استخراج شده بپردازیم، نیکوئی برازش مدل را مورد بررسی قرار خواهیم داد. بررسی کیفیت مدل:

الف) معیار

معیار مربوط به متغیرهای پنهان درون زای (وابسته) مدل است. معیاری است که نشان از تاثیر یک متغیر برون زا بر یک متغیر درون زا دارد و سه مقدار ۰/۱۹، ۰/۳۳ و ۰/۶۷ به عنوان مقدار ملاک برای مقادیر ضعیف، متوسط و قوی در نظر گرفته می شود. مطابق با شکل ۱، مقدار برای آینده نگاری کارآفرینی در ایران برابر با ۰/۸۹۸ محاسبه شده است که با توجه به مقدار ملاک، مناسب بودن برازش مدل ساختاری را تأیید می سازد.

ب) معیار

معیار قدرت پیش بینی مدل را مشخص می کند و در صورتی که مقدار آن در مورد یک سازه درون زا سه مقدار ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ را کسب نماید، به ترتیب نشان از قدرت پیش بینی ضعیف، متوسط و قوی سازه یا سازه های برون زای مربوط به آن را دارد. نتایج جدول فوق معیار در زیر نشان از قدرت پیش بینی مناسب مدل در خصوص سازه های درون زای پژوهش دارد و برازش مناسب مدل ساختاری را تأیید می سازد. مقدار برای آینده نگاری کارآفرینی در ایران برابر با ۰/۳۹۴ محاسبه شده است که با توجه به مقدار ملاک، مناسب بودن برازش مدل ساختاری را تأیید می سازد.

ج) معیار GOF

شاخص دیگری که برای برازش توسط تنن هاوس و همکاران (۲۰۰۵) معرفی شده است، ملاک کلی برازش (GOF) است که با محاسبه میانگین هندسی میانگین اشتراک و به صورت زیر محاسبه می شود. این شاخص نیز همانند شاخص های برازش مدل لیزرل عمل می کند و بین صفر تا یک قرار دارد و مقادیر نزدیک به یک نشانگر کیفیت مناسب مدل هستند. البته باید توجه داشت این شاخص همانند شاخص های

جدول (۶): نتایج حاصل از ارزیابی مدل ساختاری

شماره فرضیه	مسیر		ضریب مسیر (β)	عدد معنی‌داری (t-value)	نتیجه آزمون	رتبه تاثیرگذاری
	از متغیر	به متغیر				
۱	اقتصاد متنوع	آینده نگاری کارآفرینی در ایران	۰/۱۶۵	۳/۴۷۶	تائید فرضیه	(۶)
۲	سطح بالای تحصیلات علمی	آینده نگاری کارآفرینی در ایران	۰/۲۱۷	۷/۸۸۰	تائید فرضیه	(۵)
۳	طبقه مصرف کننده	آینده نگاری کارآفرینی در ایران	۰/۲۹۳	۱۳/۵۷۴	تائید فرضیه	(۲)
۴	درجه بالای شهرنشینی	آینده نگاری کارآفرینی در ایران	۰/۳۲۶	۱۲/۱۵۴	تائید فرضیه	(۱)
۵	فرهنگ ریشه دار کارآفرینی	آینده نگاری کارآفرینی در ایران	۰/۲۷۳	۱۲/۰۱۷	تائید فرضیه	(۳)
۶	موقعیت جغرافیایی ایران	آینده نگاری کارآفرینی در ایران	۰/۲۲۷	۱۰/۱۳۱	تائید فرضیه	(۴)

می‌شود. همچنین با توجه به ستون ضرایب مسیر مشخص می‌شود که متغیر طبقه مصرف کننده در حال رشد از لحاظ تاثیرگذاری بر آینده نگاری کارآفرینی در رتبه دوم قرار دارد.

فرضیه چهارم: درجه بالای شهرنشینی تاثیر معناداری بر آینده نگاری کارآفرینی در ایران دارد.

مطابق با جدول (۶)؛ سطح معنی داری بین متغیر درجه بالای شهرنشینی و آینده نگاری کارآفرینی برابر (۱۲/۱۵۴) می‌باشد که بزرگتر از مقدار (۱/۹۶) است و نشان دهنده این است که ارتباط میان درجه بالای شهرنشینی و آینده نگاری کارآفرینی در سطح اطمینان (۰/۹۵) معنی دار است. همچنین ضریب مسیر مابین این دو متغیر برابر (۰/۳۲۶) است و میزان اثرگذاری متغیر درجه بالای شهرنشینی بر آینده نگاری کارآفرینی را نشان می‌دهد. بنابراین فرضیه چهارم پژوهش تایید می‌شود. همچنین با توجه به ستون ضرایب مسیر مشخص می‌شود که متغیر درجه بالای شهرنشینی از لحاظ تاثیرگذاری بر آینده نگاری کارآفرینی در رتبه اول قرار دارد.

فرضیه پنجم: فرهنگ ریشه دار کار آفرینی تاثیر معناداری بر آینده نگاری کارآفرینی در ایران دارد.

مطابق با جدول (۶)؛ سطح معنی داری بین متغیر فرهنگ ریشه دار کار آفرینی و آینده نگاری کارآفرینی برابر (۱۲/۰۱۷) می‌باشد که بزرگتر از مقدار (۱/۹۶) است و نشان دهنده این است که ارتباط میان فرهنگ ریشه دار کار آفرینی و آینده نگاری کارآفرینی در سطح اطمینان (۰/۹۵) معنی دار است. همچنین ضریب مسیر مابین این دو متغیر برابر (۰/۲۷۳) است و میزان اثرگذاری متغیر فرهنگ ریشه دار کار آفرینی بر آینده نگاری کارآفرینی را نشان می‌دهد. بنابراین فرضیه پنجم پژوهش تایید می‌شود. همچنین با توجه به ستون ضرایب مسیر مشخص می‌شود که متغیر فرهنگ ریشه دار کار آفرینی از لحاظ تاثیرگذاری بر آینده نگاری کارآفرینی در رتبه سوم قرار دارد.

فرضیه ششم: موقعیت جغرافیایی ایران بین شرق و غرب تاثیر معناداری بر آینده نگاری کارآفرینی در ایران دارد.

مطابق با جدول (۶)؛ سطح معنی داری بین متغیر موقعیت جغرافیایی ایران بین شرق و غرب و آینده نگاری کارآفرینی برابر (۱۰/۱۳۱) می‌باشد که بزرگتر از مقدار (۱/۹۶) است و نشان دهنده این است که ارتباط میان

فرضیه اول: اقتصاد متنوع تاثیر معناداری بر آینده نگاری کارآفرینی در ایران دارد.

مطابق با جدول (۶)؛ سطح معنی داری بین متغیر اقتصاد متنوع و آینده نگاری کارآفرینی برابر (۳/۴۷۶) می‌باشد که بزرگتر از مقدار (۱/۹۶) است و نشان دهنده این است که ارتباط میان اقتصاد متنوع و آینده نگاری کارآفرینی در سطح اطمینان (۰/۹۵) معنی دار است. همچنین ضریب مسیر مابین این دو متغیر برابر (۰/۱۶۵) است و میزان اثرگذاری متغیر اقتصاد متنوع بر آینده نگاری کارآفرینی را نشان می‌دهد. بنابراین فرضیه اول پژوهش تایید می‌شود. همچنین با توجه به ستون ضرایب مسیر مشخص می‌شود که متغیر اقتصاد متنوع از لحاظ تاثیرگذاری بر آینده نگاری کارآفرینی در رتبه ششم قرار دارد.

فرضیه دوم: سطح بالای تحصیلات علمی تاثیر معناداری بر آینده نگاری کارآفرینی در ایران دارد.

مطابق با جدول (۶)؛ سطح معنی داری بین متغیر سطح بالای تحصیلات علمی و آینده نگاری کارآفرینی برابر (۷/۸۸۰) می‌باشد که بزرگتر از مقدار (۱/۹۶) است و نشان دهنده این است که ارتباط میان سطح بالای تحصیلات علمی و آینده نگاری کارآفرینی در سطح اطمینان (۰/۹۵) معنی دار است. همچنین ضریب مسیر مابین این دو متغیر برابر (۰/۲۱۷) است و میزان اثرگذاری متغیر سطح بالای تحصیلات علمی بر آینده نگاری کارآفرینی را نشان می‌دهد. بنابراین فرضیه دوم پژوهش تایید می‌شود. همچنین با توجه به ستون ضرایب مسیر مشخص می‌شود که متغیر سطح بالای تحصیلات علمی از لحاظ تاثیرگذاری بر آینده نگاری کارآفرینی در رتبه پنجم قرار دارد.

فرضیه سوم: طبقه مصرف کننده در حال رشد تاثیر معناداری بر آینده نگاری کارآفرینی در ایران دارد.

مطابق با جدول (۶)؛ سطح معنی داری بین متغیر طبقه مصرف کننده در حال رشد و آینده نگاری کارآفرینی برابر (۱۳/۵۷۴) می‌باشد که بزرگتر از مقدار (۱/۹۶) است و نشان دهنده این است که ارتباط میان طبقه مصرف کننده در حال رشد و آینده نگاری کارآفرینی در سطح اطمینان (۰/۹۵) معنی دار است. همچنین ضریب مسیر مابین این دو متغیر برابر (۰/۲۹۳) است و میزان اثرگذاری متغیر طبقه مصرف کننده در حال رشد بر آینده نگاری کارآفرینی را نشان می‌دهد. بنابراین فرضیه سوم پژوهش تایید

کارآفرینی در ایران می باشد. براساس گزارش دیده بان جهانی کارآفرینی، کارآفرینان در ایران جایگاه برتری نسبت به هم‌تایان خود در فرانسه برخوردار بوده اند و هم‌تراز این افراد در ایالات متحده هستند و نوآوری کارآفرینان ایرانی در ابعاد متنوعی نمایان است. در حالی که بسیاری از شرکت های بین المللی از جمله غول های دیجیتال دارای محدودیت برای کار با ایران بودند، اما کارآفرینان ایرانی وارد میدان شدند تا این شکاف را پر کنند. هر ده برند برتر محصولات غذایی، شرکت های داخلی هستند، ضمن اینکه ایران خود دارای نسخه های داخلی آمازون، یوتیوب، پی پل و دیگر و بگاه های اینترنتی است.

عامل چهارم؛ موقعیت جغرافیایی ایران می باشد؛ جاده افسانه ای ابریشم بین شرق و غرب زمانی امپراتوری ایران را می پیمود. اندازه و موقعیت ایران، به صورت تاریخی آن را به توقفگاهی مهم در مسیرهای تجاری شرق-غرب و شمال-جنوب تبدیل نموده بود. همین خصوصیات می تواند به ایران فرصت تبدیل به کانون منطقه ای برای تجارت و مرکزی برای تجارت متنوع را بدهد. ایران با ۷ کشور مرز خاکی دارد که مجموعاً ۴۳۰ میلیون نفر جمعیت و ۴۰ میلیون نفر خانوار مصرف کننده دارند که پیش بینی می شود تا سال ۲۰۲۵ سالانه ۵/۲ درصد رشد نمایند. ایران در حال حاضر دارای کمترین حجم و جریان سرمایه گذاری مستقیم خارجی در خاورمیانه است که این تا اندازه ای به دلیل تحریم هاست. با این وجود اقتصاد ایران قادر بوده تا در جریان جهانی تجارت باقی بماند، اما الگوی تجارت آن به طور محسوسی تغییر یافته است. تا قبل از انقلاب ۱۹۷۹، ایالات متحده آمریکا دومین شریک تجاری بزرگ ایران بود در حال حاضر شریک شماره یک ایران، کشور چین است که به تنهایی سهمی حدود ۴۰ درصدی از تجارت ایران دارد.

سطح بالای تحصیلات علمی پنجمین عامل می باشد؛ آموزش علمی ایران دارای یکی از بالاترین سطوح مشارکت در آموزش عالی در دنیا و بالاتر از انگلستان، فرانسه و آلمان است و بیش از یک سوم این افراد نیز در رشته های مهندسی فارق التحصیل شده اند. این آمار، ایران را در میان ۵ کشور اول دنیا از لحاظ تعداد فارق التحصیلان رشته های مهندسی در هر سال قرار می دهد و این تقریباً هم‌تراز با ایالات متحده آمریکا و بالاتر از ژاپن و کره جنوبی است. دانش فنی یک عامل قدرتمند است که می تواند محرک بهره وری و اشتغال باشد، اگر استعداد های پرورش یافته توسط نظام آموزشی وارد مشاغل ارزشمند در اقتصاد شوند. لذا توجه سیاستمداران به این مقوله می تواند موجب رشد شکوفایی و بهره وری از استعدادهای جوانان ایرانی باشد.

ششمین و آخرین عامل اقتصاد متنوع ایران است. ایران دارای بزرگترین ذخایر اثبات شده گاز و چهارمین ذخایر اثبات شده نفت در جهان است. هزینه تولید نفت و گاز در این کشور جزء کمترین ها در میان هم‌تایان خود است. اینها دارایی های اصلی هستند که می توانند باعث رشد اقتصادی گردند. در عین حال، اقتصاد ایران دارای تنوع بالایی بوده و وابستگی شدید به نفت و گاز ندارند. به طوری که در سال ۲۰۱۴، این بخش تنها ۲۳ درصد از ارزش افزوده ناخالص را تشکیل می داد. این در حالی است که این رقم برای امارات متحده عربی ۳۰ درصد و برای کویت ۵۰

موقعیت جغرافیایی ایران بین شرق و غرب و آینده نگاری کارآفرینی در سطح اطمینان (۰/۹۵) معنی دار است. همچنین ضریب مسیر مابین این دو متغیر برابر (۰/۲۲۷) است و میزان اثرگذاری متغیر موقعیت جغرافیایی ایران بین شرق و غرب بر آینده نگاری کارآفرینی را نشان می دهد. بنابراین فرضیه ششم پژوهش تایید می شود. همچنین با توجه به ستون ضرایب مسیر مشخص می شود که متغیر موقعیت جغرافیایی ایران بین شرق و غرب از لحاظ تاثیرگذاری بر آینده نگاری کارآفرینی در رتبه چهارم قرار دارد.

۷- نتیجه گیری

همان طور که بیان شد؛ بر اساس مطالعات موسسه مکنزی شش عامل بر آینده پژوهی کارآفرینی در ایران موثر شناخته شده است. یافته های پژوهش حاضر با تایید تاثیر گذاری این عوامل؛ درجه اهمیت هر یک را نیز بر اساس الویت مشخص نموده است. فرضیات تحقیق مورد تایید قرار گرفته و این امر می تواند زمینه ای برای برنامه ریزی جهت آینده پژوهی کارآفرینی با توجه به اهمیت و الویت عوامل فراهم آورد. بر اساس یافته های تحقیق درجه بالای شهر نشینی مهمترین عامل در آینده پژوهی کارآفرینی در ایران شناخته شده است. براساس تحقیقات موسسه جهانی مکنزی درجه بالای شهر نشینی نشانگر اهمیت شهرها ی پویا برای رشد اقتصادی است. و بیان می دارد که در ۲۵ سال آینده، بیش از ۵۰ درصد از رشد جهانی مربوط به شهرها در اقتصادهای در حال ظهور خواهد بود. جمعیت شهر نشینی ایران، از رتبه جهانی آن در تولید ناخالص داخلی سرانه پیشی می گیرد. که این بیانگر این است که پتانسیل رشد در آینده وجود دارد. ایران دارای ۸ شهر با جمعیت بیش از یک میلیون نفر است که بزرگترین آنها یعنی تهران، بیش از ۸ میلیون جمعیت دارد و تولید ناخالص داخلی آن بیش از ریو دو ژانیرو می باشد. ایران با نسبت سه چهارم جمعیت شهر نشین، دارای درجه شهر نشینی بیش از دو برابر هند است. این کشور همچنین از این لحاظ بالاتر از کشورهای متعدد اروپایی از جمله ایتالیا، پرتغال، اتریش و ایرلند قرار دارد. در حالی که این کشور دارای زیر ساخت های شهری و صنعتی گسترده است، اما اینها نیاز به روز آمد سازی دارند. جاده ها، بنادر، راه آهن و فرودگاه ها به سرمایه گذاری سنگین نیاز دارند و زیر ساخت دیجیتال از جمله شبکه های پهن باند سرعت بالا هم در بخش ثابت و هم سیار نیز نیازمند ارتقا است.

طبقه مصرف کننده در حال رشد؛ دومین عامل تاثیر گذار به جهت اهمیت شناسایی شده است. تحقیقات موسسه جهانی مکنزی، اندازه و پویایی طبقه مصرف کننده را به عنوان یک عامل پیش بینی کننده رشد اقتصادی در اقتصاد های نوظهور تشخیص داده است. در حال حاضر حدود ۵۶ درصد از خانوارهای ایرانی دارای درآمد سالانه ۲۰ هزار دلار بر اساس برابری قدرت خرید هستند. این نسبت، بیش از دو برابر نسبت های مربوط به چین و هند است و در کشورهای BRIC نیز تنها روسیه است که با ایران برابری می کند. در واقع، از لحاظ برابری قدرت خرید، خرده فروشی سرانه ایران، بالاتر از ترکیه، مالزی یا مکزیک است.

فرهنگ ریشه دار کارآفرینی؛ سومین عامل تاثیر گذار در آینده پژوهی

نویین را جلب و جذب نماید.
 -یک نظام مالی که به طور کارا، پس انداز ها را به سمت سرمایه گذاری مولد هدایت کند و به خوبی با نظام های بین المللی ارتباط برقرار نماید.
 - یک بازار کارا با انعطاف پذیری بیشتر و مهارت های کاری و مشارکت بالا تر نیروی کار ، و یک محیط کسب و کار که مشوق رقابت و نوآوری پویا تر باشد.
 -شفافیت، حاکمیت قانون، حاکمیت شرکتی و سرعت اصلاحات نیز نیاز به بهبود دارد.
 -در کنار بنگاه های ایرانی، شرکت های بین المللی هم نقش مهمی در تقویت و ایجاد رقابت پذیری جهانی در اقتصاد ایران دارند.

درصد است. تجارت خرده فروشی، املاک، مستغلات و خدمات حرفه ای سهم بیشتری نسبت به نفت و گاز در اقتصاد ایران دارند. ایران صاحب ذخایر عظیم معدنی مس و روی است. در سال ۲۰۱۴، این کشور ۱۴ میلیارد دلار محصولات پتروشیمی صادر نمود و بخش خودرو آن، بیش از یک میلیون دستگاه وسیله نقلیه تولید کرد. در واقع، یکی از ویژگی های نامتعارف اقتصادی با این حجم، اتکای شدید آن به تولید کنندگان داخلی کالاها و خدمات، از لوازم آرایش گرفته تا محصولات دارویی و تجهیزات الکترونیک، است. هر چند ایران دارای اقتصاد متنوعی است اما بهتر است از مخازن زیر زمینی استفاده کمتری داشته باشد و از موهبت های دیگری که در اختیار دارد به رشد و توسعه ی اقتصادی دست یابد.
 برای تحقق این فرصت ها ایران نیازمند است تا به موارد زیر توجه داشته باشد:

-بهبود بهره وری و ارتقای زیر ساخت های صنعتی به گونه ای که اقتصاد بتواند سرمایه گذاری های داخلی و خارجی، فناوری های نو و روش های

منابع و مأخذ

- [9] Buhng, J.H., (2017), **Design-inspired Foresight: Strategic Foresight Techniques for Preferable Futures**, Design Management Academy Conference, Hong Kong
- [10] Calof, J., Smith, J., (2010), **Critical Success Factors for Government - Led Foresight**, Public Policy 37 (1), 31-40.
- [11] Carlos Aguirre - Bastosa, M., Weber., K., (2018), **Foresight for Shaping National Innovation Systems in Developing Economies**, Technological Forecasting & Social Change¹
- [12] Costa, O.D., Warnke, P., Cagnin, C., (2008), **The Impact of Foresight on Policy-Making: Insights From the Forlearn Mutual Learning Process**, Tech. Anal. Strat. Manag. 1-20
- [13] Georghiou, L., Ian Miles, J., Cassingena Harper, M., Keenan, R. P., (2008), **The Many Faces of Foresight in: The Handbook of Technology Foresight**, Edward Elgar Publishing Ltd.
- [14] Gould, S.M., (2008), **Creating Alternative Community Futures: A Community Futures Tragedy**, submitted Msc. Thesis, University of Sunshine Coast, Australia
- [15] Havas, A., Scharfing, D., Weber, M., (2010), **The Impact of Foresight on Innovation Policy - Making: Recent Experiences and Future Perspectives**, Res. Eval. 19 (2), 91-104.
- [16] Inayatullah, S., (2005), **Questioning the Future: Futures studies, Action Learning and Organisational Transformation (2nd end.)**, Tamkang University, Taiwan
- [17] Kousa, T., (2012), **The Evolution of Strategic Foresight: Navigating Public Policy Making**, GOWER
- [18] Martin, R., Eckhard S., Cornelia D., (2016), **From Foresight to Impact? The 2030 Future of Work Scenarios**, Technological Forecasting & Social Change
- [19] Mccardle, M., (2005), **Market Foresight Capabilities: Determinants and View Product Outcomes**, Submitted PHD Thesis, University of Central Florida.
- [20] McKinsey Global Institute., (2016), **Iran: the \$1 Trillion Growth Opportunity?**, Richard Dobbs, Homayoun Hatami, Tera Allas, Saba Arab Arsalan Mahtafar
- [21] Miles, I., (2008), **The Many Faces of Foresight. In: Georghiou, L., et al. (Eds), The Handbook of Technology Foresight: Concepts and Practice**, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, UK.
- [22] Van der Laan, L., (2010), **Foresight Comoetence and the Strategic Thinking of Strangy – Level Leaders**, Submitted PHD Thesis, University of Southern Queensland.
- [1] بختیاری، آتوسا، (۱۳۸۶)، **آینده‌نگاری راهبردی برای پیشرفت از طریق مشارکت**، تجربه آینده‌نگاری انگلستان با تاکید بر بخش کشاورزی و منابع طبیعی شماره ۱۶، سال چهارم
- [۲] بل، وندل، (۲۰۰۳)، **مبانی آینده‌پژوهی: تاریخچه، اهداف و دانش**، ترجمه مصطفی تقوی و محسن محقق، (۱۳۹۲) انتشارات مرکز آینده‌پژوهی علوم و فناوری دفاعی، موسسه آموزشی و پژوهشی صنایع دفاعی.
- [۳] سجادی‌پور، مهدی، (۱۳۸۵)، **طراحی الگوی جامع آینده‌نگاری فناوری نانو در ایران با توجه به نظام ارزشی جمهوری اسلامی**، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه امام صادق
- [۴] طباطبائیان، سیدحبيب الله، قدیری، روح الله، (۱۳۸۶)، **متغیرهای موثر بر انتخاب ابعاد در یک پروژه آینده‌نگاری**، فصلنامه علوم مدیریت ایران، سال دوم، شماره، ۷ ص ۵۵ - ۸۰
- [۵] کلانتری، خلیل، (۱۳۸۸)، **کتاب‌های پردازش و تحلیل داده‌ها در تحقیقات اجتماعی - اقتصادی**، انتشارات فرهنگ سبز
- [۶] مداحی، محمد ابراهیم، کاراوند، عباس، (۱۳۸۹)، **آینده‌نگاری و مدیریت آینده**، انتشارات هزاره قفوس
- [7] Allan Dahl, A. A., Per Dannemand, A., (2017), **Foresighting for Inclusive Development, Technological Forecasting & Social Change** Andersen, A.D., Andersen, P.D., (2014), **Innovation System Foresight**. Technol. Forecast. Soc. Chang. 88, 276-286
- [8] Berezney, A., (2017), **Corporate Foresight in Multinational Business Strategies**, Foresight and STI Governance, Vol.11, No.1, pp.9-22